

Міністерство освіти і науки України
Ministry of Education and Science of Ukraine
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Nizhyn Mykola Gogol State University
Кафедра педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту
Department of pedagogy, primary education, psychology and management

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
COLLECTION OF CONFERENCE MATERIALS

II Міжнародна науково-практична конференція
«РОЗВИТОК ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ПРОСТОРИ:
НАЦІОНАЛЬНІ ВИКЛИКИ ТА ТРАНСНАЦІОНАЛЬНІ
ПЕРСПЕКТИВИ»
14-15 листопада 2024 року
м. Ніжин, Україна

II International scientific and practical online conference
«EDUCATION DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN AREA: NATIONAL
CHALLENGES AND TRANSNATIONAL PERSPECTIVES»
November 14-15th, 2024
Nizhyn, Ukraine

НАШІ ПАРТНЕРИ / OUR PARTNERS

**Університет Барселони (Іспанія)
University of Barcelona (Spain)**

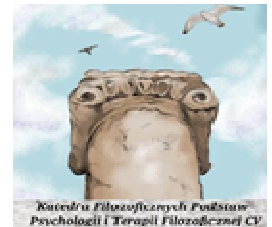

**Вулвергемптонський університет
(Сполучене Королівство Великої Британії
та Північної Ірландії)
University of Wolverhampton
(United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland)**

**Державна Академія прикладних наук у
м. Хелм (Республіка Польща)
State Academy of Applied Sciences in Chelm
(Republic of Poland)**

**Колегіум Verum у Варшаві, кафедра філософських основ
психології та філософської терапії (Республіка Польща)
Collegium Verum in Warsaw, Department of Philosophical
Foundations of Psychology and Philosophical Therapy
(Republic of Poland)**

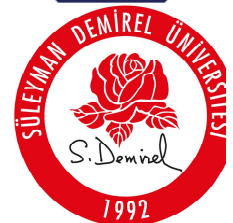
**Міжнародна Академія Прикладних Наук в Ломжі
(Республіка Польща)
International Academy of Applied Sciences in Łomża
(Republic of Poland)**

**Поморський університет в Слупську (Республіка Польща)
Pomeranian University in Słupsk (Republic of Poland)**

**Університет Сулеймана Деміреля (Іспарта, Туреччина)
Suleyman Demirel University, Turkey**

Бердянський державний педагогічний університет
Berdyansk State Pedagogical University

Мелітопольський державний педагогічний університет імені
Богдана Хмельницького
Bogdan Khmelnitsky Melitopol State Pedagogical University

Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»

Пенітенціарна академія України
Penitentiary Academy of Ukraine

Полтавський національний педагогічний університет
імені В.Г. Короленка
Poltava V.G. Korolenko National Pedagogical University

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

Університет Григорія Сковороди в Переяславі
Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

УДК 378(082)

P64

Рекомендовано Вченою радою
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
(НДУ ім. М. Гоголя)
Протокол № 5 від 29.11.2024 р.

Електронне видання збірника тез конференції розміщено у Цифровому репозитарії НДУ імені Миколи Гоголя за покликанням: <http://surl.li/jeonit>

P16 Розвиток освіти в європейському просторі: національні виклики та транснаціональні перспективи. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Ніжин, 14–15 листопада 2024 року / за заг. ред. Н. М. Лосєвої. – Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. – 559 с.

Збірник містить матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції проведеної 14–15 листопада 2024 р. кафедрою педагогіки, початкової освіти, психології та менеджменту Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Збірник матеріалів конференції висвітлює результати наукових пошуків, є важливим джерелом для обміну знаннями та досвідом між викладачами, дослідниками, здобувачами вищої освіти та педагогами різного рівня. У ньому представлено як теоретичні, так і практичні аспекти розвитку освіти, зокрема щодо актуальних проблем і тенденцій у процесі її еволюції, зокрема в контексті європейського освітнього простору. За точність викладеного матеріалу, достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

УДК 378(082)

© Лосєва Н. М.,
укладання, 2024
© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

затем wsparcie dla nauczycieli w postaci kursów doskonalenia zawodowego, które pozwolą im nabyć niezbędne umiejętności ICT oraz lepiej zrozumieć, jak technologie mogą wpłynąć na proces nauczania i uczenia się.

Cyfrowa transformacja w edukacji wymaga od nauczycieli nieustannego doskonalenia swoich kompetencji cyfrowych i technologicznych. Uczniowie wychowani w środowisku cyfrowym oczekują nowoczesnych, angażujących metod nauczania. Technologia, stosowana w sposób świadomy i kreatywny, może stać się kluczowym narzędziem wspierającym rozwój edukacji, szczególnie w nauczaniu języków obcych. Dynamiczne zmiany w świecie edukacji wymagają od nauczycieli nie tylko elastyczności, ale również innowacyjności w pracy dydaktycznej.

Literatura

1. Штепура А.П. (2021). *Професійна підготовка майбутніх учителів англійської мови засобами дистанційного навчання в університетах Республіки Польща*. (Дис. ... канд. пед. наук). Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, Київ.

2. Prensky, M. (2001). Digital Natives Digital Immigrants. *NCB University Press*, 9(5), 1-6.

3. Tapscott, D. (2008). *Grown Up Digital: How the Net Generation is Changing Your World*. New York: McGraw-Hill Companies.

ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ШКІЛЬНОГО КУРСУ ІНФОРМАТИКИ ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ ЕВОЛЮЦІЇ НАУКИ, ЗМІНИ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ПОТРЕБ СУСПІЛЬСТВА

Андрієць Максим – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя, Україна

У сучасному світі цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Вивчення інформатики в закладах загальної середньої освіти є критично важливим для формування цифрової грамотності учнів, яка дозволяє їм бути успішними в інформаційному суспільстві.

Історія розвитку інформатики як шкільного предмету має певні етапи, кожен з яких відображає тенденції часу, зміну підходів до викладання, що дозволяє зрозуміти його еволюцію разом із технологіями та суспільними потребами, від програмування й теорії алгоритмів до розвитку інформаційної культури та цифрової грамотності. Саме історичний аспект допомагає краще усвідомити, як минулі події і зміни вплинули на сучасні підходи в навчанні інформатики та формування інформаційної компетентності учнів.

Метою статті є аналіз основних етапів розвитку інформатики в освітній галузі, визначення її впливу на освітній процес і виявлення сучасних тенденцій вивчення в закладах загальної середньої освіти.

Формуванню інформатики як навчальної дисципліни присвячено багато наукових публікацій. Рубіжне значення у постановці і вирішенні низки

філософсько-методологічних питань кібернетики та інформатики мали праці В. Глушкова, що виникли на етапі розвитку кібернетичного руху в країні і мали широкий суспільний резонанс [6, с. 4].

Можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітньому процесі з метою розвитку критичного мислення, пізнавальної активності та творчих здібностей здобувачів вищої освіти аналізуються в роботах таких науковців, як А. Пеньков, Б. Бесєдін, В. Співаковський, Г. Науменко, І. Лукаш, І. Теплицький, М. Головань, М. Жалдак, Н. Морзе, О. Мойко, О. Смалько С. Раков, Ю. Горошко, Ю. Жук, Ю. Рамський, та Ю. Триус [5, с. 99; 8, с. 2].

Такі відомі українські науковці, як А. Гуржій, І. Завадський, Й. Ривкінд, М. Жалдак, Н. Морзе, Ю. Жук, створювали початкові програми, підручники та методичні рекомендації, які на сьогодні є основою науково-методичного супроводу інформатики як навчальної дисципліни.

Перед введенням інформатики як навчальної дисципліни в закладах загальної середньої освіти, вона вже пройшла етапи розвитку, як наука й практика. На думку відомої української дослідниці Н. Морзе, початок формування інформатики як наукової дисципліни, можна простежити ще з кінця ХІХ століття від заснування Міжнародного бібліографічного інституту в Брюсселі у 1895 році, де займалися розробкою методів систематизації й обробки інформації, що заклало перші основи для науки про інформацію. Саме в цьому контексті інформатика почала розвиватися як навчальна дисципліна, що досліджує природу інформації, закономірності її зберігання, обробки та передачі. Слід зазначити, що головним завданням роботи Міжнародного бібліографічного інституту було створення систематизованих способів управління інформацією, що лягло в основу подальших досліджень у сфері бібліографії та класифікації інформації, що згодом еволюціонувало в інформаційні науки. Це стало першим організованим підходом до роботи з великими масивами даних [6, с. 7].

Перші спроби вивчати інформатику пов'язані з розвитком обчислювальної техніки після Другої світової війни. У 1950-х роках у закладах вищої освіти стали з'являтися курси, пов'язані з основами програмування і теорією алгоритмів. У школах інформатика ще не викладалася, але теоретична база закладалася саме в цей період.

Після Другої світової війни активно розвивалася кібернетика, яка стала загальною наукою, що вивчає управління та зв'язки в різних системах – штучних, біологічних і соціальних. Кібернетика розвивалася разом з електронно-обчислювальними машинами і поступово перетворилася на науку, що вивчає інформаційні процеси. Після появи терміну «кібернетика» англійською мовою, з'явився термін «Computer Science» (інформатика), а в 1960-70-х роках французи ввели слово «Informatique» для опису галузі автоматизованої обробки інформації [5, с. 100]. Українське слово «інформатика» поєднало в собі значення слів «ІНФОРмація» та «автоМАТИКА» і стало основою для науки, що вивчає природу інформації, способи її представлення та взаємодію з

реальністю, процеси пошуку, використання, передавання, зберігання та обробки в різних сферах діяльності [6, с. 8].

Також в 1970-х роках із розвитком перших персональних комп'ютерів у США та Європі з'явилися експериментальні програми викладання основ програмування в школах. Основна увага приділялася алгоритмічному мисленню і простим програмам на мовах BASIC і Logo. На цьому етапі інформатика ще не була обов'язковим предметом, а скоріше додатковою дисципліною для зацікавлених учнів.

У 1980-х роках інформатика стає обов'язковим предметом у багатьох школах країн Європи, США та СРСР. У колишньому СРСР її почали впроваджувати як дисципліну з акцентом на програмування, роботу з алгоритмами та основи інформатики як науки. В інших країнах акцент зміщувався до практичних навичок роботи з комп'ютером, включаючи текстові редактори, електронні таблиці та основи комп'ютерної графіки.

Слід зауважити, що в Україні масове впровадження інформаційних технологій у загальну середню освіту можна прив'язати до чіткої дати. 23 березня 1985 року прийнято постанову ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР, яка мала на меті підвищити комп'ютерну грамотність шляхом інтеграції електронно-обчислювальної техніки в освітній процес. Вона визначила основні завдання підготовки вчителів для викладання курсу «Основи інформатики» та розробки навчально-методичного забезпечення. У Міністерстві освіти СРСР було створено групу викладачів із різних педагогічних інститутів, яка в 1985 році розробила і оприлюднила програми для навчання інформатики в закладах загальної середньої та вищої освіти [5, с. 101]. До складу цієї групи увійшов відомий український науковець М. Жалдак, який і зараз продовжує працювати над розробкою сучасних навчальних програм і навчально-методичного забезпечення для викладання інформатики в закладах загальної середньої та вищої освіти.

01 вересня 1985 року до навчальних планів закладів загальної середньої освіти колишнього СРСР було введено нову навчальну дисципліну, яку викладали в останні два роки навчання в старшій школі – «Основи інформатики та обчислювальної техніки». Завдяки інтенсивній підготовці здобувачів, що відбувалася на старших курсах закладів вищої педагогічної освіти, до цього часу вже вдалося підготувати перших учителів для викладання цієї навчальної дисципліни. В Україні в київському видавництві «Вища школа» того ж року вийшов у світ посібник «Основи інформатики і обчислювальної техніки», авторами якого стали М. Жалдак і Н. Морзе. Він призначався для професійно-технічних училищ. У 1987 році також розпочалася популяризація результатів навчання в якості проведення олімпіад з інформатики для учнів, які проводилися на різних рівнях – шкільному, районному, обласному, республіканському та всесоюзному, де українські школярі неодноразово здобували призові місця [3, с. 50]. Таким чином, це дозволило сформувати фундамент для того, щоб ця навчальна дисципліна стала обов'язковою в закладах загальної середньої освіти, була спрямована на вивчення інформаційних технологій та набуття цифрових навичок, які вже на той час

стали невід'ємною частиною освітнього процесу [5, с. 101]. У 1990-ті роки інформатика в школах змінюється у відповідь на швидкий розвиток інформаційних технологій. Акцент починає зміщуватися з програмування до розвитку загальних комп'ютерних навичок і цифрової грамотності. Інтернет, що стає доступним наприкінці 90-х, вводить учнів у світ глобальних інформаційних мереж, і шкільна інформатика починає включати в себе основи роботи в Інтернеті, пошук інформації, основи кібербезпеки.

Серед українських учених, що на сьогодні активно вивчають питання впровадження інформатики існує думка про те, що перша парадигма, яка об'єднала численний клас ентузіастів по всьому колишньому СРСР, була висунута академіком А. Єршовим. Вона заклала фундамент для розвитку інформатики, об'єднала людей, залучених у процес впровадження інформаційних технологій в освіту, і показала необхідність поступового переходу до нової парадигми, де акценти зміщувалися з програмування на предметне використання та алгоритмізацію інформаційних технологій [9, с. 27].

Період першої парадигми умовно охоплював 1985-1990 роки, друга парадигма діяла з 1991 по 1997 рік. Із 1998 року стало зрозуміло, що настав час для нових ідей і перетворень. З'явилося усвідомлення кінця епохи індустріального суспільства та необхідності переходу до технологій інформаційного, а згодом і суспільства знань. У 2000-х роках починається новий етап, орієнтований на формування цифрових компетентностей. Інформатика в школах розширюється, охоплюючи програмування, робототехніку, бази даних, кібербезпеку, а також навички критичного мислення, роботи з інформацією та самостійного навчання. Виникає потреба у випускниках із гнучкими навичками, що спричиняє розробку нових підходів до викладання, включаючи інтерактивні методи, гейміфікацію та персоналізацію навчання. Отже, перехід до постіндустріального суспільства дав поштовх до появи третьої парадигми, яка виходила за межі класичного підходу до викладання інформатики. Із розвитком інформаційного суспільства в XXI столітті інформатика стає ключовим предметом для формування так званих постіндустріальних компетентностей. Сучасна інформатика зосереджена на навичках самостійного пошуку та оцінювання інформації, створенні алгоритмів для нестандартних задач і організації навчальної діяльності учнів. Вона тепер спрямована на всебічний розвиток цифрової грамотності, критичного мислення та вміння використовувати сучасні інформаційні технології не лише для навчання, але й у повсякденному житті. Нова парадигма вперше порушила монополію книги й сутності вчителя, як основних джерел знань. Таким чином, виникла потреба ще й у підготовці вчителів нової формації, здатних ефективно використовувати комп'ютерні технології в освітньому процесі [1, с. 39-41].

Зазначимо, що аналіз історичних змін в інформаційних парадигмах та інтеграції обчислювальної техніки в освітній процес дозволив науковцям виділити три основні етапи інформатизації освіти [2, с. 40]. Перший етап інформатизації, який називають електронізацією, стосувався здобувачів закладів вищої освіти та відзначався активним використанням електронних засобів та обчислювальної техніки в освітньому процесі. Спочатку цей етап охоплював

підготовку фахівців лише технічних спеціальностей наприкінці 1950-х років, а згодом – гуманітарних – наприкінці 1960-х. У рамках першого етапу здобувачі вищої освіти навчалися основам алгоритмізації та програмування, а також знайомилися з математичним моделюванням на електронних обчислювальних машинах та елементами алгебри та логіки.

Другий етап (комп'ютеризація) розпочався в середині 1970-х років і був зумовлений появою більш потужних комп'ютерів та програмного забезпечення з інтуїтивно зрозумілим інтерфейсом. У цей період стала можливою діалогова взаємодія між людиною та комп'ютером. Здобувачі вищої освіти вперше отримали можливість працювати з комп'ютерними моделями, які стали заміною реальних об'єктів, що зробило навчання та моделювання більш ефективними. Це також дало їм можливість управляти об'єктами вивчення. Комп'ютери стали важливим інструментом для навчання, а автоматизовані системи почали активно використовуватися для контролю знань та управління освітнім процесом.

Третьюму, сучасному, етапу інформатизації освіти притаманне широке використання потужних персональних комп'ютерів, новітніх інформаційних та телекомунікаційних технологій та швидких накопичувачів з великою ємністю. Цей період також охоплює філософське осмислення процесу інформатизації та його соціальних наслідків. Завдяки цьому етапу учні закладів загальної середньої освіти отримали можливість активно долучитися до світу інформаційних технологій, оскільки апаратні засоби стають все більш доступними і портативними, а програмне забезпечення – різноманітним і адаптованим під потреби користувачів [5, с. 103].

Як зазначалося вище, курс інформатики було включено у навчальні програми закладів загальної середньої та вищої педагогічної освіти майже 40 років тому. За цей час методика викладання інформатики зазнала значних змін. Також зміст навчання, технології формування знань, умінь та навичок здобувачів освіти зазнали істотних коректив. Слід зазначити, що акцент змістився з програмування на користувацькі навички, оскільки було визнано, що навчити всіх здобувачів працювати з сучасними персональними комп'ютерами і використовувати готове програмне забезпечення важливіше, ніж готувати лише програмістів [4, с.190-194].

Зауважимо, що в сучасних умовах зміст і значення шкільного курсу «Інформатика» значною мірою залежать від рівня інформатизації освітнього процесу, розробки інформаційно-комунікаційних технологій та інтеграції в інші навчальні дисципліни: література, мистецтво, математика, фізика, хімія, біологія та технології, які потрібно розглядати як єдину систему взаємозв'язаних підсистем навчання та виховання [6, с. 8]. Отже, сучасний шкільний курс інформатики, як навчальна дисципліна циклу загальної середньої освіти, повинен використовувати фундаментальні поняття, які відображають суть даної науки, формувати в учнів знання і вміння, необхідні для вивчення інших наук, готувати їх до діяльності в реальному світі інформаційних технологій і життя в умовах постіндустріального суспільства.

Висновки. Таким чином, історичний розвиток інформатики як навчальної дисципліни відображає не лише технічний прогрес, а й зміну підходів до

навчання в умовах інформаційного суспільства. Від вузькоспеціалізованих знань програмування до розвитку загальних цифрових навичок і критичного мислення, інформатика сьогодні є основою для формування особистості, готової до викликів сучасного світу

Проте, слід пам'ятати, що педагогічні технології змінюються швидше, ніж освітні системи, тому здобувачам важко пристосуватися до цих змін. У таких умовах постає важливе питання, як знання не тільки накопичувати, а й володіти універсальними технологіями та методами їх застосування. Саме шкільний курс інформатики може відіграти провідну роль у подоланні цієї проблеми. Його мета полягає в тому, щоб стати основним чинником адаптації молоді до технологічних трансформацій, які неминуче впливають на наше повсякденне життя завдяки новітнім технологіям. Таким чином, в епоху стрімкого розвитку технологій важливо зрозуміти, що шкільний курс інформатики має займати провідну позицію в підготовці молоді до соціальних змін і сприяти їх активному протистоянню сучасним викликам.

Список використаних джерел

1. Буркіна Н. В., Лосєва Н. М. Самореалізація викладача вищого навчального закладу і дистанційне навчання // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2010. № 4(84). С. 39-41.
2. Вишинська Г. В. Проблема наукової картини світу в дидактиці / Г. В. Вишинська // Вісн. Житомир. держ. ун-ту ім. І. Франка. 2005. № 24. С. 40.
3. Інформатика – фундаментальна наукова дисципліна. Вона має вивчати закони природи, інформаційні процеси і відповідні технології. До 25 річниці шкільної інформатики // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2010. № 1. С. 50.
4. Лосєва Н. М., Борздох А. Р. Інформаційно-комунікаційні технології і самореалізація студента у процесі навчання // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. Мелітополь, 2018. С. 190-194.
5. Мойко О. С. Історія формування інформатики як навчального предмета і як фундаментальної науки в Україні URL: <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/24404/Moyko.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення 02.11.2024).
6. Морзе Н. В. Методика навчання інформатики / Н. В. Морзе. Ч. I : Загальна методика навчання інформатики. К. : Навчальна книга, 2003. С. 7-8.
7. Онопрієнко М. В. Інформатизація в контексті філософсько-методологічного дослідження інформатики : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.09 / М. В. Онопрієнко. К. : Нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2006. С. 4.
8. Онишко О. Г. Методична система розвитку творчих здібностей студентів в процесі навчання інформатики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / О. Г. Онишко ; Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. К., 2009. С. 2.
9. Співаковський В. О. Майбутнє шкільної інформатики. Тенденції розвитку освітніх інформаційно-комунікаційних технологій / В. О. Співаковський // Комп'ютер у школі та сім'ї. 2005. № 5. С. 27.